

MOLLET FA MIL ANYS.

L'ESGLÉSIA, LA PARRÒQUIA I EL TERME DE MOLLET DEL VALLÈS EN EL CARTULARI DE SANT CUGAT (SEGLES X-XIII)

Joan Galtés i Pujol

Aquest any 1993 s'escau el mil·lenari de la primera notícia escrita coneguda sobre l'església i el terme de Mollet del Vallès. Efectivament, en el Cartulari del monestir de Sant Cugat del Vallès, que es conserva a l'Arxiu de la Corona d'Aragó¹, hi ha dos documents de l'any 993 que fan referència, un a l'església de Sant Vicenç i l'altre al territori o terme de Mollet. Ambdós documents foren traduïts i explicats amb molta cura per Jaume Vilaginés, en aquesta mateixa revista².

Però aquestes no són les úniques notícies sobre Mollet que apareixen en el Cartulari de Sant Cugat. Altres documents del mateix Cartulari, que van fins el segle XIII, esmenten l'església, la parròquia o el terme de Mollet, en un indret del Vallès, dins el comtat de Barcelona. Atesa la importància que tenen aquests documents per a conèixer els orígens i la formació de l'actual municipi³, donarem tot seguit, aquestes referències.

Cal observar primer que un Cartulari és una col·lecció de documents o actes autèntics, procedents d'una mateixa institució, eclesiàstica o civil, copiats en un llibre per tal de facilitar-ne l'ús o la consulta. Així, doncs, el Cartulari del monestir de Sant Cugat és un còdex del segle XIII, escrit en llatí, a dues columnes, amb lletra romànica, sobre folis de pergamí de 52x36 cm., on hi són copiats sistemàticament els documents de diverses èpoques que acrediten les propietats, drets i privilegis del monestir.

Dins aquesta recopilació de documents del segle X al XIII, hi trobem sovintejat el topònim: *Moledo, Moliado, Moletto, Molletto, Moled, Muled, Mulled*, referit evidentment a l'actual Mollet del Vallès. Igualment hi apareix citada una església dedicada a Sant Vicenç *domus Sancti Vincentii, ecclesia Sancti Vincentii*. D'aquesta primitiva esglesiola

en vaig parlar en el meu llibre «Guia històrico-artística de l'església de Sant Vicenç de Mollet del Vallès», donant com a primera notícia coneguda de l'església, la de l'any 1044. Ara, a la llum d'aquests documents, cal dir que la primera notícia escrita sobre l'església de Sant Vicenç és de l'any 993.

Donem a continuació el regest d'aquest document, amb el propòsit de fer-ne un estudi més ampli en una altra ocasió:

10 juny 993:

Donació al monestir de Sant Cugat del Vallès d'unes terres que Ermengarda i Elregod, dones, posseïen a Parets i que termenaven al sud amb l'església de Sant Vicenç i Santa Leda (*afrontat de meridie in domum S. Vincenti et de S. Leda*).

4 novembre 993:

Testament de Giscafred. Deixa als seus germans Gondefred i Truitari tota la seva heretat que tenia a Mollet (*ereditatem quod abbebat in Moledo*).

desembre 1002:

El papa Silvestre II confirma totes les possessions del monestir de Sant Cugat, entre les quals hi figura la que tenia dins el terme de Mollet (*et in Moliedo vel infra eius terminos, et in Gallegos vel infra eius terminos*).

novembre 1007:

El papa Joan XVII confirma totes les possessions del monestir de Sant Cugat, entre les quals hi figura la que tenia dins el terme de Mollet (*quantum ipse adsisterius habet in Moliedo vel infra eius termines*).

25 octubre 1010:

Execució del testament d'Eliardis. Dóna al monestir de Sant Cugat unes terres que afronten a ponent amb el camí que va cap a Mollet (*affrontat de occiduo in via qui pergit ad Molleto*).

23 gener 1023:

El papa Benet VIII confirma totes les possessions del monestir de Sant Cugat del Vallès, entre les quals hi figura la de Mollet (*in Moliedo vel infra eius terminos*).

10 octubre 1044:

Testament sacramental de Riculf, jurat a l'altar de sant Joan fundat a l'església de Sant Vicenç de Mollet del Vallès (*altare consecratum S. Iohannis cuius altario fundatum est in ecclesiam S. Vincentii, in comitatum Barch., in Vallense, in loco vocitato Moledo*).

Deixa a la seva esposa les propietats que tenia dins els termes de Gallecs i de Mollet (*et concessit ad uxorem suam ipsum suum alodem quod abebat infra termines de Galegs et de Moled*).

29 juny 1063:

Testament de Guiu Riculf. Deixa a la canònica de la Santa Creu i Santa Eulàlia una propietat que té a Mollet (*alium meum alodem quod abeo contra Muled*).

30 agost 1066:

Donació a precari feta per l'abat Andreu de Sant Cugat a Sicardis i als seus fills. Rep els delmes de les propietats que tenen a la parròquia de Sant Vicenç de Mollet (*et insuper accepimus a vobis ipsas vestras decimas de vestros alodios quod habetis in parrochia S. Vincenti de Muled*).

4 octubre 1093:

Permuta feta entre Beremond Guillem i el monestir de Sant Cugat. Esmenta una propietat que afronta per l'orient amb el camí que va cap a Mollet (*afrontat de oriente in strada publica que pergit per serram ad Barchinonam civitatem, sive in via que pergit ad Moled vel in margine*).

1 desembre 1098:

El papa Urbà II confirma totes les possessions del monestir de Sant Cugat del Vallès, on hi consta les propietats que el monestir té a les viles de Mogoda i de Mollet i a les parròquies de Parets i de Gallecs. (*alodium quod habet in villa de Mogoda et de Molleto... et in parrochia de Pariete et de Galegos*).

15 febrer 1120:

El Papa Calixte II confirma els privilegis concedits pels seus antecessors al monestir de Sant Cugat del Vallès. Esmenta la dominicatura de Mollet (*dominicatura de Molleto*).

11 setembre 1121:

Arnald Geribert i la seva esposa donen al monestir de Sant Cugat les propietats que tenen a les parròquies de Sant Martí de Cerdanyola, Sant Vicenç de Mollet i Sant Esteve de Parets (*Sunt hec omnia in comitatu Barchinonae in parrochia S. Petri et S. Cipriani et S. Martini de Cerdaniola et S. Vincencii de Moled et S. Stephani de Pariete*).

22 abril 1147:

Guillem Mir i la seva esposa donen al monestir una propietat que tenen a la parròquia de Sant Vicenç de Mollet (*omniaque habeo vel habere debeo in parrochia S. Vincencii de Molleto*).

4 maig 1157:

Testament de Pere de Montomés. Deixa a l'església de Sant Vicenç i als seus clergues dos morabatins (*Dimisit ecclesie S. Vincencii et earum clerici II moabetinos*).

21 octubre 1169:

Testament de Pere de Lliçà. Entre els testimonis i marmessors, signen Mir de Mollet i Bernat de Mollet (*Mir de Molleto, Bernardi de Molleto*).

1199:

En una sentència donada pel veguer del Vallès, signen Alberic de Mollet i Pere de Mollet (*Alberici de Moletto, Petro de Molleto*).

23 gener 1234:

El rei Jaume I confirma les possessions del monestir de Sant Cugat del Vallès. Esmenta la dominicatura de Mollet (*dominicaturam de Molleto*).

25 agost 1242:

Dotació de l'altar de Santa Maria del monestir de Sant Cugat. (*Et quatuor libras cere dandas a camerario dicto altari pro honore quem emit Geraldus de Cercitolo, monachus S. Cucuphatis, apud Molletum*).

DOCUMENTS DE L'ANY 993

Presentem el text original llatí i la traducció catalana dels dos documents de l'any 993 que fan referència a Mollet. Els documents originals es troben a l'Arxiu de la Corona d'Aragó (Cartulari de Sant Cugat, fol. 351, núm. 1.044 i sèrie Monacals, pergamí de Sant Cugat n° 73). Ambdós foren publicats per J. Rius Serra en la seva obra *Cartulario de San Cugat*, vol. I (Barcelona 1946), núms. 289 i 294. La traducció catalana és de Jaume Vilaginés.

A. Donació d'Ermengarda i Ellregod. 10 juny 993

In nomine Domini. Ego Ermengarda, femina, que voca[n]t Bona domna, et Ellregodo, femina, donatrices sumus Deo et s. Cucufati. Manifestum est enim quia placuit animis nostris, et placet, nullus quoque aientis imperio, nec suadentis inienio, sed propria expontanea nostra hoc elegimus cum Deo bona volumptas, ut a predicto s. Cucufati karta donacionem fecissemus, sicuti et fecimus, de terras nostras proprias, que nobis advenit, ad me Ermengarda, de ienitori meo, qui fuit qd., vel per quacumque voce, et ad me Ellregodo per mea comparacione, vel per omnesque voces. Et sunt ipsas terras in comitatum Barchinonam, in Valense, infra termine de Parietes. Et afrontant ipsas terras simul cum ipso orto et arboribus, que infra sunt: ad orientem in ipsa serra qui est super ipsa villa que vocant Parietes, et de meridie in domum s. Vincenti, et de sancta Leda, et de occiduo in villa que vocant Alluri, vel in ipso torrentem, qui iscurrit, et de circi in ipsa strada que pergit per Gallecos, et ad ipsa turre de Guifredus. Quantum infra istas affrontaciones includunt, sic donamus ipsas terras cum arboribus, et ipso orto subreganeo, quantum ibidem abemus per omnesque voces, ab integre, cum exiis vel regressiis earum. Et est manifestum, et de nostro iuro ipsas terras cum arboribus que infra sunt, simul cum ipso orto donamus et tradimus ad s. Cucufati cenobii, ab integre, ad suum proprium, ut in perpetuum s. Cucuphati sid exinde honoratus. Quod si nos donatrices, aut ullusque homo, qui contra hanc ista donacionem venerit pro inrumpendum, non hoc valeat vindicare, sed componat aut componamus ad s. Cucufati iam dicta omnia in duplo cum omnem illorum inmelioraciones, et in antea ista donacio firma permaneat modo vel omni que tempore.

Facta carta donacione IIII.º id. iunii, a. VI.º regnantem Ugo rege.

S+m Ermengarda, femina, que vocant Bonadonna; S+m Ellregodo, femina, nos simul in unum, que ista carta donacionem fecimus et firmare rogavimus: S+m Constantinus; S+m Ariovadus; S+m Amallus.

Ss. BAIO, scripsi cum literas emendatas vel fusas et ss. die et anno quod supra.

TRADUCCIÓ

En el nom del Senyor, jo Ermengarda, dona, que anomenen Bonadona, i Ellregod, dona, som donadores a Déu i S. Cugat. Sigui manifest que va ploure els nostres esperits i ens plau escollir, ni per imposició per la força, ni per ingeniosa seducció, sinó per la nostra pròpia iniciativa amb la bona voluntat de Déu, que al predit S. Cugat fessim carta de donació, i així ho fem, de les nostres terres pròpies, que ens van pervenir, a mi Ermengarda, del meu progenitor difunt o per altres raons, i a mi Ellregod per compra, o per altres maneres. I són aquestes terres en el comtat de Barcelona, al Vallès, dins els termes de Parets. I afronten aquestes terres juntament amb aquest hort i arbres, que allà hi són: per l'orient amb aquesta serra que està sobre la vil·la que anomenen Parets, pel migdia amb el temple de S. Vicenç i de S. Leda, per l'occident amb la vil·la que anomenen *Alluri* o en aquest torrent que flueix, i pel nord en aquest camí que passa per Gallecs i en aquesta torre d'en Guifre. Tot el que inclouen aquestes afrontacions, aquestes terres amb arbres i l'hort de regà, així donem. Tot el que tenim per diverses raons, íntegrament, amb les seves sortides i entrades. I sigui manifest que, de nostre dret, aquestes terres amb arbres que allà són, amb l'hort, donem i concedim al monestir de S. Cugat, íntegrament, per a la seva propietat, de tal manera que perpètuament S. Cugat sigui després honorat. Que si nosaltres donadores, o qualsevol home, qui contra aquesta donació vingueren a interrompre, no els hi valgui reivindicar, sinó componguin o componguem a S. Cugat tot l'esmentat en el doble amb totes les seves millores i en endavant aquesta donació resti permanent i per sempre.

Feta la carta donació el quart idus de juny sise any regnant el rei Ug.

Signe Ermengarda, dona, que anomenen Bonadona; signe Ellregot, dona, nosaltres juntament com un sol, aquesta carta fem i firma roguem; signe Constantí; signe Ariovat; signe Arnau.

Signe Baio, que escrigué amb lletres esmenades, foses i subscrigué el dia i l'any sobredit.

B. Testament de Guiscafred. 4 novembre 993

Conditione sacramentorum ex ordinatione Gelmir, sacerdote, et Odesindo, iudice, et in presencia Eldefredo, Recosindo, Miro, Rossello et aliorum bonorum hominum qui ibidem aderant: || testificant testes prolati quas profert Wadamirus, levita, in faciem de supradicto sacerdote et iudice ad comprobendam elemosinam de qd. Wiscafredi; et hec sunt nomina testium || qui hoc testificant, sicuti et iurant, id est: Vuifredus et Durandus et Ermengaudus; iurati antem dicunt per Deum Patrem omnipotens et per Iesum Christum, filium eius, sanctumque Spiritum, qui in trinitate unus || et verus Deus, et per hunc locum veneracionis s. Petri apostoli, cuius baselica sita est iusta domum s. Cucufati cenobii supra cuius sacrosancto altario has condictiones manibus nostris continuimus || et iurando contangimus quia suprascripti testes scimus et bene nobis notum est de presente eramus oculis nostris vidimus et aures nostras audivimus et de ea ora quando iacebat qd. Giscafredi in egritu || dine unde obiit adhuc loquella plena et memoria integra. Et tunc nos videntes vel audientes comendavit vel iniunxit omnem suam elemosinam ad istum suum elemosinario per suis verbis || et precepit ei et dixit, ut si de ipsa egritudine mortuus fuisset, sicut et fuit, plenam potestatem habuisset istum suum helemosinarium omnem suam elemosinam adprehendere, et dare pro animam suam. || In primis iussit dari ad domum s. Cucufati omnem suam ereditatem quod habebat in terminio de Castellare, in ea videlicet racione, ut in diebus vite fratrum suorum tenuissent et dare fecissent || per singulos annos ad domum s. Cucufatis libra' I de cera et post obitum fratrum suorum remansisset ad domum s. Cucufati. Et iussit dare ad fratres suos Gondefredus et Truictario omnem suam || ereditatem quod abebat in Moledo vel in Lacera, sive in Chalidas, et a fratri suo Wadamiro, levita, omnem suam ereditatem quod abebat in locum que dicunt Tapias, vel in locum que dicunt || Karesago de ipso fisco, qui pertinet ad Eruigio. Et omnem suum mobile iussit dari pro animam suam, exceptus sua vascula. Et cum hec omnia donavit sic obiit de hoc seculo || die kal. nuvemb. ubi odie sumus. Et ego Wadamirus, levita, qui sum elemosinario sic iuro in omnia et in omnibus quia quantum isti testes testificaverunt in istum iudicium verum est || et nulla fraus nec malo ingenio hic impressa non est, sed secundum unc ipsius conditorem factus vel editus, et ea que scio recte et veraciter testifico atque iuro super hanc meum iuramentum in Domino.

Late condicionis II.º non. nuvemb., a.^o VII.º regnante Ugone rege, qui fuit magno.

Ss. Uuadamirus, levita, qui sum elemosinario et hunc iuramentum iuravi; || S+m Wifredus; S+m Durandus; S+m Ermengaudus, nos testes sumus et hunc iuramentum iuravimus; S+m Eld[osindus]; S+m Recosindo; S+m Miro, et isti auditores fuerunt; Audesindus, ss. ||

S+m Gelmirus, presbiter, qui has condiciones scripsit et ss. die et anno quod supra.

TRADUCCIÓ

Condicions sacramentals sobre les disposicions que feren Gelmir, sacerdot, Odesind, jutge, en presència d'Eldefred, Recosind, Miró, Rossell i d'altres bons homes que allà eren. Donen testimoni els que eren presents quan, davant de Guadamir levita, va fer el seu llegat el finat Guiscafred, en presència dels esmentats sacerdot i jutge; i aquests són els noms dels testimonis que això testifiquen i juren; això és: Guifré, Durand, Ermengaud; juren per Déu, Pare omnipotent, i per Jesucrist, fill seu, i per l'Esperit Sant, que en la Trinitat són un sol i veritable Déu i per aquest lloc de veneració de Sant Pere apòstol, la basílica del qual està situada en la casa del monestir de S. Cugat, sobre el sagrat altar en el qual unim les nostres mans en senyal d'acord; i jurant afirmem, els sobrescrits testimonis, que erem i ens va ser notori i vam veure amb els nostres ulls, i vam oir amb les nostres oïdes aquell moment quan jeia el finat Guiscafred, malalt, on va morir, amb plena loquacitat i memòria íntegra. I, doncs, nosaltres vam ser testimonis visuals i oients de com va encomenar i va donar tot el seu llegat al seu marmessor amb les seves pròpies paraules i li va manar i li va dir que si d'aquella malaltia moria, tal com va passar, plena potestat tingués (el seu marmessor) d'aprehendre tot el seu llegat i donar-lo per la seva ànima. En primer lloc, va manar donar S. Cugat tota la seva heretat que tenia en el terme de Castellar, de tal manera que en els dies de la vida dels seus germans ho tinguessin aquests i donessin cada any al monestir de S. Cugat 1 lliure de cera i després de la mort dels seus germans restés tot de S. Cugat. I va manar donar als seus germans, Gondefred i Fruitari tota la seva heretat que tenia a Mollet i a Lacera, a Caldes i al seu germà Guadamir, levita, tota la seva heretat que tenia al lloc que diuen Tàpies i al lloc que diuen Caresac del fisc que pertany a Eruigi. I tots els béns mobles va manar donar-los per la seva ànima, exceptuant els gerros i vasos. I quan tot això va donar, així va deixar aquest món el dia de kalendas de novembre d'enguany. I jo, Guadamir, levita, qui sóc marmessor, juro, en tot i per tot, que quan aquests testimonis testifiquin en aquest judici tot és veritat i cap frau ni mal enginy imprès no hi ha, sinó, segons s'ha dit, s'ha escrit i

fet; i això, que jo sé, rectament i verídicament testifico i juro sobre aquest meu jurament en Déu.

Publicades condicions, 2 nonas novembre any setè, regnant Ug rei, qui fou (anomenat) Magne.

Signe Guadamir, levita, qui sóc marmessor i aquest jurament vaig jurar; signe Guifre; signe Durand; signe Ermengaud, nosaltres som testimonis i aquest jurament vam jurar; signe Eldosind; signe Recosind; signe Miró, aquest, auditors van ser; signe Audesind.

Signe Gelmir, prevere, que aquestes condicions va escriure i subscriure el dia i l'any adalt citat.

NOTES:

1. Aquest Cartulari fou editat per J. RIUS SERRA, *Cartulario de San Cugat del Vallès* (Barcelona 1946), 3 vols.
2. JAUME VILAGINÉS, *Dues mirades retrospectives: Mil·lenari i Carreratge (993-1393): «Mollet del Vallès: Notes», vol. 5 (Mollet del Vallès 1991), pàg. 9-17.*
3. Cf. JOAN GALTÉS, *Origen i formació del municipi de Mollet del Vallès: «Mollet del Vallès: Notes històriques» vol. 1. (Mollet del Vallès 1987) pàg. 15-18.* En aquest article cal esmenar les dates sobre la primera notícia coneguda de Mollet i de la seva primitiva església de Sant Vicenç, que no són del segle XI sinó de l'any 993, com veiem en el present article.